

3. Podov V. I. Istorija Donbasu / V. I. Podov, V. S. Kurylo. – Lugans'k: DZ LNU im. Tarasa Shevchenka, 2009. – 300 s.

4. Nikolajec' Ju. O. Poselens'ka struktura naselennja Donbasu: etnopolitychnyj aspekt dynamiky: Monografija / Ju. O. Nikolajec'. – K.: IPIEND im. I. F. Kurasa NAN Ukrai'ny, 2012. – 188 s.

5. Brehunenکو V. A. Vzajemny kozac'kyh spil'not Shidnoi' Jevropy v XVI – seredyni XVII st.: avtořef. dys. ... d–ra ist. nauk: spec. 07.00.02 «Vsesvitnja istorija / V. A. Brehunenکو; Instytut ukrai'ns'koi' arheografii' ta dzhereloznavstva im. M. S. Grushevs'kogo NAN Ukrai'ny. – K., 2000. – 25 s.

6. Pirko V. O. Zaseleńnja Donechchyny u XVI–XVIII st. / V. O. Pirko. – Donec'k: Shid. vydavn. dim, NTSh–Donec'k, 2003. – 182 s.

7. Jakubova L. D. Proces ukrai'ns'kogo nacijetvoreńnja VS impers'ki praktyky marginalizacii' na Donbasi (XVIII – pochatok XIX st.) / L. D. Jakubova // Ukrai'ns'kyj istorychnyj zhurnal. – 2015. – №4. – S.173–188.

8. Pashyna N. P. Etnomovnyj chynnyk politychnoi' identychnosti v Donbasi / N. P. Pashyna // Politychnyj menedzhment. – 2005. – №1 (10). – S.24–34.

9. Kononov I. Donbas: etnichni harakterystyky regionu / I. Kononov // Sociologija: teorija, metody, marketyng. – 2003. – №2. – S.72–98.

10. Bulanova N. Formuvannja etnokonfliktного prostoru Katerynoslavshyny v ostannij chverti XVIII–XIX st. / N. Bulanova // Istorija religij v Ukrai'ni: naukovyj shhoričnyk / uporjad. O. Kyryčuk, M. Omel'čuk, I. Orlevych. – L.: Instytut religijeznavstva – filija L'vivs'kogo muzeju istorii' religii', vyd–vo «Logos», 2012. – Knyga 1. – Chastyna 1: Istorija. – S.334–344.

11. Vojnalovych V. A. Religijnyj chynnyk etnopolitychnyh procesiv na Donbasi: istorija i suchasnist' / V. A. Vojnalovych, N. I. Kochan. – K.: Instytut politychnyh i etnonacional'nyh doslidžen' im. I. F. Kurasa NAN Ukrai'ny. – 304 s.

12. Vermeńnych Ja. V. Donbas u konteksti teorij porubizhzhja: sociogumanitarnyj analiz / Ja. V. Vermeńnych // Ukrai'ns'kyj istorychnyj zhurnal. – 2015. – №1. – S.108–134.

13. Kononov I. F. Donbas ta Galyčyna: pryčyny napruženosti v stosunkah ta poshuk istoryčnogo kompromisu / I. F. Kononov // Stosunky Shodu ta Zahodu Ukrai'ny: mynule, s'ogodennja ta majbutnje: Materialy Vseukrai'ns'koi' konferencii'. – Lugans'k: Znannja, 2006. – S.5–27.

14. Donbas v etnopolitychnomu vymiri. – K.: IPIEND im. I. F. Kurasa NAN Ukrai'ny, 2014. – 584 s.

15. Vsesojuznaja perepis' naselenija 1926 goda. – T. XXX: Ukrainskaja Socialističeskaja Sovetskaja Respublika (Stepnoj podrajon, Dnepropetrovskij podrajon, Gornopromyšlennyj podrajon). – M.: Izdanie CSU Sojuza SSR, 1930. – 463 s.

16. Maljarchuk N. G. Rosijany v Donbasi (20–30-ti rr. XX st.) / N. G. Maljarchuk: Avtořef. dys. ... kand. ist. nauk. – Donec'k, 2006. – 19 s.

17. Itogi Vsesojuznoj perepisi naselenija 1959 goda. Ukrainskaja SSR. – M.: Gosstatizdat, 1963. – 209 s.

18. Demografičeskij ezhegodnik. 1990: Goskomstat SSSR. – M.: Finansy i statistika, 1990. – 639 s.

19. Nagorna L. P. Regional'na identyčnist': ukrai'ns'kyj kontekst / L. P. Nagorna. – K.: IPIEND im. I. F. Kurasa NAN Ukrai'ny, 2008. – 405 s.

20. Nacional'nyj sostav naselenija SSSR. Po dannym Vsesojuznoj perepisi naselenija 1989 g. – M.: Finansy i statistika, 1991. – 159 s.

21. Filipcova O. V. Genetyko–demografični procesy v urbanizovanyh populjacijah Shidnoi' Ukrai'ny: avtořef. dys. ... kand. biolog. nauk / O. V. Filipcova; Harkivs'kyj derzhavnyj universytet. – 1998. – 16 s.

22. Regional'na polityka ta mehanizmy i'i' realizacii' / za red. M. I. Dolishn'ogo. – K.: Naukova dumka, 2003. – 503 s.

23. Karimova A. B. Regiony v sovremennom mire / A. B. Karimova // Socis. – 2006. – №5. – S.32–41.

24. Tatarenko T. Regional'nyj faktor u politychnomu zhytti Ukrai'ny: monografija / T. Tatarenko. – Lugans'k: Vyd–vo «SNU im. V. Dalja», 2005. – 416 s.

25. Kuromija G. Donbas pomizh Ukrai'noju ta Rosijeju: pozacional'na identyčnist'? / G. Kuromija // Globalizacija. Regionalizacija. Regional'na polityka: Hrestomatija z suchasnoi' zarubizhnoi' sociologii' regioniv. – Lugans'k: Znannja, 2002. – S.541–554.

26. Kuromija G. Svoboda i teror u Donbasi. Ukrai'ns'ko–rosijs'ke prykordonnja, 1870–1990–ti roky / G. Kuromija. – K.: Osnovy, 2002. – 493 s.

Vojnalovych V. A., Doctor of Political Science, Professor, the Head of the Department of Ethnic and Political Studies, the I. F. Kurasa Institute of Political and Ethnic Studies of the National Academy of Sciences of Ukraine (Ukraine, Kyiv), v_vojnalovych@ukr.net

Social and cultural profile of Ukrainian Donbas and historical preconditions of its formation

The author analyzes the impact of social and cultural factors on the formation process of Ukrainian Donbas regional identity and emphasizes the colonial character of its development under Russian tsarism, policy of total Russification under the Soviet regime, tangled processes of accelerated urbanization and cultural marginalization, and competition, struggle and domination of the two opposite trends – Russian and Ukrainian projects – that profiled regional specificity.

Keywords: ethnic groups, region, regional identity social and cultural factors, assimilation, social marginalization.

Войналович В. А., доктор политических наук, профессор, заведующий отделом этнополитологии, Институт политических и этнонациональных исследований им. И. Ф. Кураса НАН Украины (Украина, Киев), v_vojnalovych@ukr.net

Исторические предпосылки формирования социокультурного профиля украинского Донбасса

Анализируя влияние социокультурных факторов древней и новейшей истории на формирование региональной идентичности украинского Донбасса, автор акцентирует внимание на колониальном характере освоения края российским самодержавием, тотальной политике русификации и денационализации советского режима, сложном переплетении процессов ускоренной урбанизации и культурной маргинализации, соревновании и доминировании двух разнонаправленных исторических векторов – российского и украинского проектов, в единстве и борьбе которых кристаллизировалась специфика региона.

Ключевые слова: этнические группы, регион, региональная идентичность, социокультурные факторы, этнокультурная ассимиляция, социальная маргинализация.

* * *

УДК 94(477)«2002/2006»

Мигальчан І.,
викладач, Чернівецький медичний коледж
Буковинського державного медичного університету
(Україна, Чернівці), milashka_lilo@mail.ru

ДЕРЖАВОТВОРЧА ДІЯЛЬНІСТЬ ВЕРХОВНОЇ РАДИ УКРАЇНИ ЧЕТВЕРТОГО СКЛИКАННЯ

Проаналізовано діяльність Верховної Ради України четвертого скликання. Охарактеризовано чисельний та партійний склад парламенту, розкрито особливості формування депутатських фракцій і груп, проаналізовано законодавчу діяльність у сфері державного будівництва та конституційного законодавства, розглянуто основні форми міжнародної роботи та міжпарламентського співробітництва.

Поряд із позитивними результатами роботи Верховної Ради України четвертого скликання окреслено й коло невирішених питань та проблем.

Ключові слова: Верховна Рада України четвертого скликання, парламентська фракція, державне будівництво, конституційна реформа, міжнародна діяльність.

Трансформаційні процеси, які переживає Україна на сучасному етапі, посилюють роль Верховної Ради як демократичного представницького органу. Адже, саме парламент є ключовим елементом сучасних політичних систем і своєрідним барометром політичного життя країни. У будь-якій країні парламент відіграє роль стабілізаційного чинника в суспільстві й поза ним не може бути демократії. В контексті цього актуалізується потреба вивчення та осмислення попереднього досвіду державотворчої діяльності українських парламентів. Ретельний аналіз виборчого законодавства, основних напрямів законотворчої діяльності та чинників, що

заважали продуктивній роботі парламенту, допоможе вдосконалити й підвищити ефективність роботи Верховної Ради України.

Протягом останніх років різні аспекти парламентаризму активно висвітлюються вітчизняними істориками та політологами. Предметом дослідження стають як історичні складові становлення даного інституту, так і діяльність Верховної Ради України різних скликань. Зокрема, дана проблематика представлена в працях Н. Адамчук, В. Денисова, Ю. Древаля, В. Журавського, В. Звіркової, Ю. Ломжець, М. Михальченка, Л. Павлової, О. Скребець, В. Шаповала, М. Шаповаленко, Ю. Шемшученка та ін.

Метою даної статті є аналіз особливостей українського парламентаризму на прикладі діяльності Верховної Ради України четвертого скликання. Автор ставить перед собою завдання показати чисельний та партійний склад, розкрити особливості формування депутатських фракцій і груп, охарактеризувати головні напрями законодавчої та міжнародної діяльності, а також визначити роль та значення Верховної Ради України четвертого скликання у процесі становлення інституту парламентаризму в Україні.

Вибори до Верховної Ради України четвертого скликання проводилися на основі змішаної виборчої системи (пропорційно-мажоритарної), згідно з якою 225 депутатів обиралися в одномандатних виборчих округах на основі відносної більшості, а 225 – за списками кандидатів у депутати від політичних партій і виборчих блоків політичних партій у багатомандатному загальнодержавному виборчому окрузі на основі пропорційного представництва. На такій основі були проведені вибори до попереднього парламенту.

Спроби змінити існуюче виборче законодавство напередодні виборів 2002 р. зіштовхнулися з жорсткою протидією з боку тодішнього Президента України Л. Кучми. Протягом 2001 р. народні депутати шість разів приймали виборчий закон, який базувався на застосуванні лише пропорційної системи, і шість разів він повертався до парламенту з «вето» Президента. Результатом досягнутого компромісу став Закон «Про вибори народних депутатів України» від 10 жовтня 2001 р. У законі посилювалася роль політичних партій, вперше за ними закріплювалося право висувати кандидатів у депутати як у багатомандатному загальнодержавному виборчому окрузі, так і в одномандатних округах (єдиним обмеженням було не більше одного кандидата в кожному окрузі). Завдяки цьому нововведенню партії отримали реальну можливість розширити свою участь у виборах і шанс провести більшу кількість власних кандидатів [1].

За даними Центральної виборчої комісії України у парламентських виборах 2002 р. взяли участь 21 політична партія та 12 виборчих блоків політичних партій, загалом – 33 суб'єкта виборчого процесу. В одномандатних виборчих округах висунула своїх представників 31 політична партія. Загалом у виборчій кампанії взяли участь 61 політична партія та виборчий блок [2].

За результатами голосування в багатомандатному виборчому окрузі необхідний чотиривідсотковий бар'єр подолали шість партій і виборчих блоків, про що свідчить нижченаведена таблиця [3].

Таблиця

**Підсумки голосування по партіях
(виборчих блоках партій)**

№	Партія (виборчий блок партій)	Голосів «за» по Україні	%	Мандатів
1.	Виборчий блок політичних партій «Блок Віктора Ющенка «Наша Україна»	6 108 088	23.57	70
2.	Комуністична партія України	5 178 074	19.98	59
3.	Виборчий блок політичних партій «За Єдину Україну!»	3 051 056	11.77	35
4.	Виборчий блок політичних партій «Виборчий блок Юлії Тимошенко»	1 882 087	7.26	22
5.	Соціалістична партія України	1 780 642	6.87	20
6.	Соціал-демократична партія України (об'єднана)	1 626 721	6.27	19

Робота Верховної Ради України четвертого скликання розпочалася 14 травня 2002 р. На час відкриття першої сесії із 447 обраних народних депутатів набули відповідних повноважень і склали присягу 444, з них чоловіків – 422, жінок – 22. За віковою ознакою переважна більшість народних депутатів (275 осіб) були віком від 40 до 60 років. Слід відзначити достатньо високий освітній рівень новообраних парламентарів. Практично всі народні депутати мали вищу освіту (438), лише 5 – незакінчену вищу й 1 – середню спеціальну. Значним був і відсоток тих, хто мав вчений ступінь (52 доктора наук, 107 кандидата наук) і вчене звання (старший науковий співробітник – 3, доцент – 24, професор – 45, член-кореспондент – 13, академік – 40) [4, с. 21–22].

З метою регулювання роботи парламенту до обрання Голови Верховної Ради України було створено Тимчасову Президію першої сесії. До її складу ввійшли народні депутати В. І. Коновалюк, А. І. Мартинюк, В. Л. Мусіяка, С. М. Ніколаєнко. До моменту обрання Голою Верховної Ради України В. М. Литвина 28 травня 2002 р. вони вели пленарні засідання парламенту. Заступниками Голови було обрано Г. А. Васильєва («За Єдину Україну») та О. О. Зінченка (СДПУ(о)). Г. А. Васильєв обіймав цю посаду до 18 листопада 2003 р. Змінив його на цій посаді А. І. Мартинюк (КПУ). Таким чином, керівні посади у парламенті зайняли представники партій, які за результатами виборів не набрали більшості голосів виборців. Партійний блок «Наша Україна», який отримав найбільший відсоток голосів, залишився без відповідних посад.

Згідно із основним законом – Конституцією України та Законом «Про Регламент Верховної Ради України» народні депутати могли добровільно об'єднуватися у депутатські фракції та групи за двома принципами – на партійній і позапартійній основі. Статус фракції мала група депутатів, яка створювалася за партійною ознакою. До її складу мали право долучатися й безпартійні, однак за умов обов'язкової підтримки партійної програми. Депутатські групи організовувалися не за партійною

основою, а на базі спільної політичної або економічної платформи.

15 травня 2002 р. на пленарному засіданні було оголошено, що 14 травня в Апараті Верховної Ради України зареєстровано шість депутатських фракцій відповідно шести політичним партіям і виборчим блокам політичних партій, які подолали чотиривідсотковий бар'єр [5]. До складу фракцій увійшли депутати, які пройшли до парламенту як у багатомандатному загальнодержавному виборчому окрузі, так і в одномандатних округах. Тому загальна чисельність кожної фракції збільшилася у порівнянні з кількістю мандатів, отриманих за пропорційним представництвом.

Загалом 433 депутати виявили бажання ввійти до складу певних партійних фракцій, 11 залишилися позафракційними. Розподіл за фракціями мав такий вигляд: «Єдина Україна» – 175 (найчисельніша фракція в історії українського парламентаризму), «Наша Україна» – 119, КПУ – 63 (перший випадок в історії Верховної Ради України, коли комуністична фракція не становила більшості), СДПУ(о) – 31, Блок Юлії Тимошенко – 23, СПУ – 22 [4, с. 32].

Така структура парламенту не була сталою. Загалом Верховна Рада четвертого скликання характеризувалася високим рівнем мобільності депутатів, які протягом роботи її сесій створювали нові фракції та переходили з однієї фракції до іншої. 20 червня 2002 р. було оголошено про розпад парламентської фракції «Єдина Україна» та створення на її основі 7 нових депутатських фракцій і груп [6]. Так, у результаті трансформації наприкінці першої сесії замість задекларованих спочатку шести фракцій у Верховній Раді України оформилося 9 партійних фракцій і чотири депутатські групи.

Оформлена структура парламенту стала основою для створення парламентської більшості. Суть міжфракційного протистояння полягала в тому, яким партійним фракціям вдасться створити більшість – тим, що за результатами виборів набрали більшість голосів, але стояли в опозиції щодо діючого Президента України Л. Кучми, або тим партіям, які підтримували чинну президентську владу, але за результатами виборів не мали високої підтримки виборців.

Організаційно оформлення більшості відбулося на початку другої сесії Верховної Ради України. 27 вересня 2002 р. була підписана Угода про утворення та основні засади діяльності постійно діючої парламентської більшості у Верховній Раді України четвертого скликання. Поіменний склад більшості став відомий 8 жовтня. Під Угодою поставили свій підпис 238 народних депутатів із п'яти фракцій – Соціал-демократичної партії України (об'єднаної), «Аграрники України», Народно-демократичної партії України, «Регіони України», політичних партій Промисловців і підприємців України та «Трудова Україна» та чотирьох депутатських груп «Європейський вибір», «Народовладдя», «Демократичні ініціативи», «Народний вибір», а також частина позафракційних депутатів [4, с. 33].

У незмінному вигляді депутатські фракції і групи проіснували перші чотири сесії. Починаючи з п'ятої сесії відбувався постійний процес переформатування структури парламенту. Практично кожна депутатська фракція та група зазнала певних змін. Загалом, за час діяльності Верховної Ради четвертого скликання було зареєстровано

і діяло в різні періоди 41 депутатське об'єднання, з них 28 депутатських фракцій і 13 депутатських груп. Перед завершенням роботи парламенту діяло 12 депутатських фракцій і одна депутатська група. З часу формування першого складу фракцій було зареєстровано 941 міжфракційний перехід [4, с. 35]. Процес міграції депутатів по фракціям і групам припинився лише наприкінці каденції парламенту – у лютому 2006 р.

Верховна Рада України четвертого скликання ввійшла в історію вітчизняного парламентаризму, насамперед, тим, що започаткувала проведення в країні конституційної реформи. Це було пов'язано з ініціативами Президента України Л. Кучми щодо необхідності проведення в країні політичної реформи. Така ідея була висловлена 24 серпня 2002 р. Суть запропонованого реформування полягала в обмеженні повноважень Президента та поступовому переході до парламентсько-президентської республіки. 3 жовтня 2002 р. було створено комісію з проведення конституційної реформи. 6 березня 2003 р. видано Указ Президента України №197/2003 «Про винесення на всенародне обговорення проекту Закону України «Про внесення змін до Конституції України» [7].

З виходом Указу Президента України обговорення можливих змін до Конституції України стало основним у політичному житті країни. Різні політичні сили пропонували власні шляхи розв'язання даної проблеми. Політичні дискусії були перенесені безпосередньо у стіни парламенту. Протягом осені 2003 – весни 2004 рр. було зареєстровано кілька законопроектів щодо внесення змін до Конституції України. Гострота дискусій наростала з розгортанням передвиборної президентської кампанії, яка проходила в умовах політичного протистояння. За таких обставин восени 2004 р. розпочався діалог між владою та опозицією. З метою недопущення силового сценарію розвитку подій і з'явився компроміс, результатом якого стала поява Закону України «Про внесення змін до Конституції України» №2222-IV.

Закон було ухвалено на пленарному засіданні Верховної Ради України 8 грудня 2004 р. у пакеті з двох законопроектів про внесення змін до Конституції України разом із Законом про спеціальний порядок проведення повторного голосування 26 грудня 2004 р. щодо обрання Президента України [8]. Згідно із прийнятим Законом було внесено зміни до статей 76, 78, 81–83, 85, 89, 90, 93, 98, 112–113 чинної Конституції України. Суттєво змінювався зміст статей 12 та 12 з індексом 1, які закріплювали право парламенту на призначення й звільнення за поданням Президента України Прем'єр-міністра, міністра оборони, міністра закордонних справ, призначення за поданням Прем'єр-міністра інших членів Кабінету, Голову Антимонопольного комітету України, Голову Державного комітету телебачення та радіомовлення України, Голову Фонду державного майна України, Голову служби безпеки України. За Верховною Радою закріплювалося право приймати регламент роботи парламенту, встановлення державних символів України, затвердження Конституції АР Криму та змін до неї. Водночас, суттєво змінювалася стаття 90 у частині прав Президента щодо дострокового припинення повноважень Верховної Ради. Зокрема, Президент мав право достроково припинити повноваження Верховної Ради у випадках, якщо: протягом одного місяця у парламенті не було сформовано коаліцію депутатських фракцій відповідно до статті 83 чинної Конституції;

протягом 60–ти днів після відставки Кабінету Міністрів України не сформовано персональний склад Кабінету Міністрів України; протягом 30–ти днів однієї чергової сесії пленарні засідання не можуть розпочатися. Закон мав вступити у дію з 1 січня 2006 р. [9].

Ухвалення вищезгаданого Закону стало результатом компромісу між позиціями Президента України Л. Кучмою та його оточення з опозицією. При цьому важливо, що до Закону не потрапили дві найбільш кардинальні зміни до Конституції України, які пропонувалися Л. Кучмою – щодо кількості депутатів Верховної Ради (залишилося 450, замість запропонованих 300) [9, с. 65] та щодо впровадження двопалатного парламенту (парламент залишився однопалатним).

З 1 січня 2006 р. Закон України «Про внесення змін до Конституції України» від 8 грудня 2004 р. офіційно вступив у дію.

Прийняття Закону України «Про внесення змін до Конституції України» №222–IV вимагало й зміни існуючого виборчого законодавства. Тому парламент четвертого скликання прийняв низку законів, які повністю змінили тип виборчої системи на місцевому та загальнодержавному рівні – в основу було покладено пропорційну систему. Цей напрям законотворчої діяльності парламенту викликав багато критичних зауважень. Особливо це торкалося доцільності пропорційної системи виборів на місцевому рівні.

Значна робота була проведена парламентом у питанні унормування законодавства про місцеве самоврядування. Зокрема, кілька разів вносилися поправки до Закону України «Про статус депутатів місцевих рад». У результаті було врегульовано статус депутатів місцевих рад, удосконалено порядок організації і проходження служби в органах місцевого самоврядування [10]. Практично єдиним неприйнятним законодавчим актом із сфери муніципального законодавства залишився закон про статус міста Севастополя.

Подальшого розвитку набуло й парламентське законодавство. 22 грудня 2005 р. народні депутати прийняли нову редакцію Закону України «Про комітети Верховної Ради України», за яким більш докладно врегульовано повноваження комітетів, форми та порядок їхньої роботи [11]. Суттєвим надбанням роботи парламенту стала ухвала 16 березня 2006 р. нового Регламенту Верховної Ради України.

Серед понад 5 тис. зареєстрованих у Верховній Раді законопроектів майже 500 стосувалися сфери державного будівництва та конституційного законодавства, або приблизно 10% з числа внесених [4, с. 137]. Загалом, за четверте скликання, у зазначених сферах було ухвалено майже вдвічі більше законів, ніж за період попереднього скликання. Внаслідок прийняття вище зазначених законів відбулися істотні корективи багатьох положень конституційного законодавства.

Водночас, поряд із досягнутими результатами, не вдалося завершити роботу над низкою законодавчих актів. Деякі прийняті закони виявилися недосконалими. Найяскравішим прикладом є ухвалений 25 березня 2004 р. і викладений в новій редакції 7 липня 2005 р. Закон «Про вибори народних депутатів України». Після початку виборчої кампанії 2006 р. до нього чотири рази вносилися зміни – 17 листопада 2005 р., 19 січня, 9 лютого і 14 березня 2006 р. [4, с. 138]. Причиною змін була потреба вдосконалення передбаченої пропорційної

виборчої системи. Однак й після внесених змін цей Закон так і не створив реальних механізмів забезпечення ефективного зв'язку між депутатами та виборцями. На розгляд парламенту п'ятого скликання перейшли прийняті в першому читанні законопроекти «Про гарантії виборчих прав громадян» та «Про державний реєстр виборців». Серед нерозв'язаних проблем залишилося й питання правового регулювання нормотворчої та законотворчої діяльності, бо не було остаточно прийнято Закон «Про закони і законодавчу діяльність», щодо якого Президент України застосував право вето.

Значна робота була пророблена у зовнішньополітичній сфері, серед пріоритетних завдань парламенту були адаптація українського законодавства до законодавства ЄС та його гармонізація з вимогами ГАТТ/СОТ. У контексті цього прийнято Закон України «Про загальнодержавну Концепцію адаптації законодавства України до законодавства Європейського Союзу» (2002) та Закон України «Про Загальнодержавну програму адаптації законодавства України до законодавства Європейського Союзу» (2004).

Під час четвертої каденції вперше в парламентській історії постановою Верховної Ради України від 7 червня 2002 р. було створено Комітет з питань Європейської інтеграції [12]. За час роботи Комітету було проведено 112 засідань, з них – 6 виїзних, розглянуто 662 питання за профілем діяльності [4, с. 56]. Було підготовлено також 574 довідки та висновки про відповідність/невідповідність праву ЄС, нормам і принципам системи ГАТТ/СОТ, зобов'язанням України перед Радою Європи, з них затверджено Комітетом 421 довідку [13, с. 73].

Проводилася й активна ратифікаційна робота, яка торкалася широкого спектру міжнародних відносин у різноманітних сферах співробітництва. Загалом Верховна Рада України четвертого скликання ратифікувала та денонсувала 288 міжнародних договорів і угод. Із них двосторонніх – 190, багатосторонніх – 104 (з ГУУАМ – 3, ЄС – 7, МАГАТЕ – 1, МОП – 8, НАТО – 2, ООН – 22, Рада Європи – 14, СНД – 12, інші багатосторонні угоди – 22), законів про внесення змін – 3, законів про денонсацію – 2 [4, с. 132].

Підводячи підсумок, можна констатувати, що незважаючи на певні недоліки та недоробки, діяльність Верховної Ради України четвертого скликання була спрямована на розвиток національного законодавства у всіх сферах.

Список використаних джерел

1. Закон Верховної Ради України «Про вибори народних депутатів України» від 10 жовтня 2001 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2766-14>
2. Партії та виборчі блоки партій у виборчому процесі // Центральна виборча комісія. Офіційний веб-сайт [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.cvk.gov.ua/pls/vd2002/WEBPROC0V>
3. Підсумки голосування по партіях (виборчих блоках партій) // Центральна виборча комісія. Офіційний веб-сайт [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.cvk.gov.ua/pls/vd2002/WEBPROC0V>
4. Верховна Рада України: Інформаційний довідник / Авт.-упор.: В. О. Зайчук (від. ред.), Ю. В. Ясенчук, А. В. Пивовар та ін. – К.: Парламентське виз-во, 2006. – Вип.3. – 264 с.
5. Стенограма пленарного засідання Верховної Ради України 15 травня 2002 р. (ранкове засідання) // Офіційний веб-сайт Верховної Ради України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://iportal.rada.gov.ua/meeting/stenogr>
6. Стенограма пленарного засідання Верховної Ради України 20 червня 2002 р. (вечірнє засідання) // Офіційний веб-сайт Верховної Ради України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://iportal.rada.gov.ua/meeting/stenogr>

7. Указ Президента України №197/2003 «Про винесення на всенародне обговорення проекту Закону України «Про внесення змін до Конституції України» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/197/2003>

8. Стенограма пленарного засідання Верховної Ради України 8 грудня 2004 р. (вечірнє засідання) // Офіційний веб-сайт Верховної Ради України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://iportal.rada.gov.ua/meeting/stenogr>

9. Закон України «Про внесення змін до Конституції України» від 8 грудня 2004 р. // Відомості Верховної Ради України. – 2005. – №2. – С.65–73.

10. Закон України «Про статус депутатів місцевих рад» // Відомості Верховної Ради України. – 2002. – №40. – ст.290.

11. Закон України «Про комітети Верховної Ради України» // Відомості Верховної Ради України. – 2006. – №17. – ст.146.

12. Постанова Верховної Ради України «Про обрання голів і перших заступників голів комітетів Верховної Ради України четвертого скликання, створення Спеціальної контрольної комісії Верховної Ради України з питань приватизації, обрання Голови і першого заступника Голови цієї комісії та призначення Керівника Апарату Верховної Ради України» // Відомості Верховної Ради України (ВВР). – 2002. – №27–28. – ст.188.

13. Законотворчість: міжнародна діяльність Верховної Ради України і парламентів світу. – К.: Заповіт, 2008. – 112 с.

References

1. Zakon Verhovnoi' Rady Ukrainy «Pro vybory narodnykh deputativ Ukrainy» vid 10 zhovtnja 2001 r. [Elektronnyj resurs]. – Rezhym dostupu: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2766-14>

2. Partii' ta vyborchi bloky partij u vyborchomu procesi // Central'na vyborcha komisija. Oficijnyj veb-sajt [Elektronnyj resurs]. – Rezhym dostupu: <http://www.cvk.gov.ua/pls/vd2002/WEBPROC0V>

3. Pidsumky goslovannja po partijah (vyborchih blokah partij) // Central'na vyborcha komisija. Oficijnyj veb-sajt [Elektronnyj resurs]. – Rezhym dostupu: <http://www.cvk.gov.ua/pls/vd2002/WEBPROC0V>

4. Verhovna Rada Ukrainy: Informacijnyj dovidnyk / Avt.–upor.: V. O. Zajchuk (vid. red.), Ju. V. Jasenchuk, A. V. Pyvovar ta in. – K.: Parlaments'ke vyz-vo, 2006. – Vyp.3. – 264 s.

5. Stenograma plenarnogo zasidannja Verhovnoi' Rady Ukrainy 15 travnja 2002 r. (rankove zasidannja) // Oficijnyj veb-sajt Verhovnoi' Rady Ukrainy [Elektronnyj resurs]. – Rezhym dostupu: <http://iportal.rada.gov.ua/meeting/stenogr>

6. Stenograma plenarnogo zasidannja Verhovnoi' Rady Ukrainy 20 chervnja 2002 r. (vechirnje zasidannja) // Oficijnyj veb-sajt Verhovnoi' Rady Ukrainy [Elektronnyj resurs]. – Rezhym dostupu: <http://iportal.rada.gov.ua/meeting/stenogr>

7. Ukaz Prezidenta Ukrainy №197/2003 «Pro vynesennja na vsenarodne obgovorenja proektu Zakonu Ukrainy «Pro vnesennja zmin do Konstytucii' Ukrainy» [Elektronnyj resurs]. – Rezhym dostupu: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/197/2003>

8. Stenograma plenarnogo zasidannja Verhovnoi' Rady Ukrainy 8 grudnja 2004 r. (vechirnje zasidannja) // Oficijnyj veb-sajt Verhovnoi' Rady Ukrainy [Elektronnyj resurs]. – Rezhym dostupu: <http://iportal.rada.gov.ua/meeting/stenogr>

9. Zakon Ukrainy «Pro vnesennja zmin do Konstytucii' Ukrainy» vid 8 grudnja 2004 r. // Vidomosti Verhovnoi' Rady Ukrainy. – 2005. – №2. – S.65–73.

10. Zakon Ukrainy «Pro status deputativ miscevykh rad» // Vidomosti Verhovnoi' Rady Ukrainy. – 2002. – №40. – st.290.

11. Zakon Ukrainy «Pro komitety Verhovnoi' Rady Ukrainy» // Vidomosti Verhovnoi' Rady Ukrainy. – 2006. – №17. – st.146.

12. Postanova Verhovnoi' Rady Ukrainy «Pro obrannja goliv i pershykh zastupnykiv goliv komitetiv Verhovnoi' Rady Ukrainy chetvertogo sklykannja, stvorennja Special'noi' kontrol'noi' komisii Verhovnoi' Rady Ukrainy z pytan' pryvatyzacii', obrannja Golovy i pershogo zastupnyka Golovy cijeji' komisii' ta pryznachennja Kerivnyka Aparatu Verhovnoi' Rady Ukrainy» // Vidomosti Verhovnoi' Rady Ukrainy (VVR). – 2002. – №27–28. – st.188.

13. Zakonotvorchist': mizhnarodna dijalnist' Verhovnoi' Rady Ukrainy i parlamentiv svitu. – K.: Zapovit, 2008. – 112 s.

Migalchan I., lecturer of Bukovinian State Medical University (Ukraine Chernivtsi), milashka_lilo@mail.ru

Governmental activities of the Verkhovna Rada of Ukraine fourth convocation

The article analyzes the activity of the Verkhovna Rada of Ukraine Fourth convocation. Characterized numerical and party parliament, the features of the

formation of factions and groups, analyzed legislative activity in state construction and constitutional law, the basic form of the international and inter-parliamentary cooperations.

Along with the positive results of the Ukrainian Verkhovna Rada of IV convocation were outlined the range of outstanding issues and problems.

Keywords: the Ukrainian Verkhovna Rada of IV convocation, parties faction, State Building, Constitutional Reform, international activity, inter-parliamentary cooperation.

Мигальчан І., преподаватель, Черновицкий медицинский колледж Буковинского государственного медицинского университета (Украина, Черновцы), milashka_lilo@mail.ru

Государственная деятельность Верховной Рады Украины четвертого созыва

Проанализировано деятельность Верховной Рады Украины четвертого созыва. Охарактеризовано численный и партийный состав парламента, раскрыто особенности формирования депутатских фракций и групп, проанализировано законодательную деятельность в сфере государственного строительства и конституционного законодательства, рассмотрено основные формы международной работы и межпарламентского сотрудничества.

Наряду с положительными результатами работы Верховной Рады Украины четвертого созыва намечен и круг нерешенных вопросов и проблем.

Ключевые слова: Верховная Рада Украины четвертого созыва, парламентская фракция, государственное строительство, конституционная реформа, международная деятельность.

* * *

УДК 329:323(477)

Морарь М. В.,
доктор політичних наук, професор кафедри
суспільно-гуманітарних наук, Таврійський державний
агротехнологічний університет (Україна, Мелітополь),
morar.nikolay@mail.ru

ВНУТРІШНЬОПОЛІТИЧНА КОНСОЛІДАЦІЯ ЯК УМОВА РОЗВИТКУ УКРАЇНСЬКОЇ НАЦІЇ

Досліджуються та визначаються основні напрямки внутрішньополітичної консолідації як умови розвитку української нації. Підкреслюється, що уперше за роки незалежності постало завдання зміцнення незалежної держави, збереження стабільності і міжнародної згоди. Визначальну роль у цьому процесі повинна відіграти внутрішньополітична консолідація яка покликана забезпечити необхідну згуртованість та національну єдність української нації, а також інтеграцію національних меншин до її складу при збереженні та розвитку їх етнокультурних особливостей.

Аналізується стан та перспективи розвитку національної ідеї. В цьому контексті робиться висновок, що українська національна ідея в останні роки стала предметом спекуляції з боку політичної еліти та лідерів і не приводить та її не може привести до консолідації політичних сил. Суспільство, держава повинні мати об'єднуючу ідею, цінності. Протягом багатьох століть такою об'єднуючою ідеєю була незалежність. Але ця ідея продовжувалася до тих пір, поки незалежність не стала реальністю.

Сьогодні необхідна ідея, яка б організувала суспільство на створення якісно нового рівня життя. Оскільки мало мати власні кордони, герб, гімн, прапор, парламент, президента. Життя повинно покращуватися, але покращуватися для всіх. Це повинно стати тією об'єднуючою ідеєю для політичної еліти та народу, яку однаково сприймали б і в Києві, і у Львові, і у Мелітополі.

Актуалізується та обґрунтовується необхідність формування консолідаційної ідеології, відтворення системи цінностей, які б об'єднували учасників політичного процесу, здатних консолідувати українську громаду і привести український народ до злагоди і процвітання.

На наш погляд, ключовими цінностями національної ідеї повинні стати відчуття відповідальності за долю країни, патріотизм, гуманізм, демократія, соціальна справедливість, освіченість.

Існування суспільства неможливе без інтегруючої ідеї, цілісності якої визначається духовною, творчою діяльністю особистості. Тому в епоху глобалізації великого значення набуває національна ідея, яка стає мірилом духовності і разом з нею – світоглядним забезпеченням способу вільного існування особистості, несе його ключові цінності. Вироблення такої національної ідеї є для України справою надзвичайної ваги і актуальності, тому що власне на її основі повинні визначатися головні орієнтири і цінності розбудови держави.

Ключові слова: національна ідеологія, ідеологія, менталітет, політична нація, політична еліта, політичний процес, політична стабільність, політична діяльність.

Для сучасної політичної ситуації в Україні характерні такі явища, як криза державності, втрата політичного управління, криза національної ідентичності. Уперше